

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 46.

Tisdagen den 13 juni.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 7 innevarande juni.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 271,
med förslag till beräkning av vissa inkomster å riksstaten för budgetåret 1933/
1934 m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogs herr *Hagbergs* i Luleå på kammarens bord vilande motion nr
538; och hänvisades densamma, i vad den avsåge upptagande i riksstaten för
budgetåret 1933/1934 av en inkomstitel med beteckning »accis å margarin,
bevilling», till statsutskottet samt i övrigt till bevillningsutskottet.

§ 4.

Vid härefter skedd föredragning av sammansatta bevillnings- och jordbruks-
utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med för-
slag till förordning om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl, m. m.,
ävensom i ämnet väckta motioner blev utskottets däri gjorda hemställan av
kammaren bifallen.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omför-
mällda ärendet.

§ 6.

Anmäldes sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets förslag till
riksdagens skrivelse, nr 304, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position med förslag till förordning om skatt å oljekakor och vissa slag av
fodermjöl.

Kammaren beslöt att, under förutsättning att första kammaren i ärendet
fattade enahanda beslut som andra kammaren redan fattat, för sin del god-
känna skrivelseförslaget.

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 46.

§ 7.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att på morgondagens föredragningslista måtte bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras bankoutskottets utlåtande nr 52, bankoutskottets utlåtande nr 53 och bankoutskottets utlåtande nr 54 samt statsutskottets utlåtande nr 123 i nu nämnd ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 129, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande nr 87 med föranledande av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 90, gjorda framställning i fråga om det ordinarie anslaget till karolinska institutet: avlöningar för professorer och lärare m. fl.; nr 130, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för Svea hovrätt, dels ock Kungl. Maj:ts under riksstatens andra huvudtitel, punkterna 12, 13 och 15, gjorda framställningar angående anslag till bestridande av kostnader för Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt tillfällig förstärkning av hovrätternas arbetskrafter jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av krigsdomstolarnas verksamhet m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående pension åt förste eldaren vid riksbankens huvudkontor J. Appelberg;

nr 58, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående visst understöd åt en f. d. befattningshavare hos ett enskilt med statslån understött järnvägsaktiebolag;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i den vid lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade åldersförteckningen; och

nr 60, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppförande av nybyggnad för riksbankens sedeltryckeri.

§ 9.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 13 juni 1933.

Beslöto herrar deputerade, att för tiden fr. o. m. den 14 juni till riksdagens slut anställa ytterligare två stenografer hos kammaren, varefter till stenografer antogos kanslisterna J. W. Löf och C. O. B. Arborén.

Vidare beslöto herrar deputerade att till kanslister under samma tid i stället för de nu till stenografer förordnade tjänstemännen antaga aktuarien, fil. lic. *N. Lindskog* och korrespondenten *N. G. Hj. Julin*.

Som ovan.

In fidem
Per Cronvall.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 14 juni.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti bevillningsutskottets memorial nr 51, bankoutskottets memorial nr 43 samt bevillningsutskottets memorial nr 68—70 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

1:a omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 51):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att vid införsel från utlandet av till nr 68 i gällande tulltaxa hänförliga varor tull skall från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, utgå med 25 kronor för 100 kilogram, beräknat efter verkliga nettovikten, icke blott beträffande skal och kärnhus av äpplen och s. k. chopped apples till beredning av läskdrycker utan även för övriga till nämnda tulltaxenummer hänförliga varor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att gällande tullfrihet för till tulltaxenummer 68 hänförliga varor skall bibehållas, med undantag likväl för skal och kärnhus av äpplen samt s. k. chopped apples till beredning av läskdrycker.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 83 Ja och 118 Nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 60 Ja och 56 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 83 Ja och 118 Nej, sammanräkningen visade 143 Ja och 174 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 43):

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutskottet under punkten 50 av sitt utlåtande nr 34 hemställt eller att förevarande motion II: 218 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen och alltså, i anledning av förevarande motion II: 218, medgivit, att musiksergeanten i Livregementets till häst reserv Carl Axel Erik Cederblad må från och med den 1 januari 1933 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 420 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 85 Ja och 119 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 86 Ja och 28 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 85 Ja och 119 Nej, sammanräkningen visade 171 Ja och 147 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

3:e omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 68):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall avslå Kungl. Maj:ts i proposition nr 243 framställda förslag i avseende å tulltaxe-nummer 219 (löd- och svetsmedel, ej särskilt nämnda), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del och sålunda beslutat, att nummer 219 i gällande tulltaxa skall hava följande ändrade lydelse:

Tull för
100 kg
kronor

219 Löd- och svetsmedel, ej särskilt nämnda E 20:—.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 85 Ja och 123 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 62 Ja och 54 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 85 Ja och 123 Nej, sammanräkningen visade 147 Ja och 177 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

4:e omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 69):

»Den, som i likhet med första kammaren vill,

a) att nr 1111 i gällande tulltaxa skall hava följande ändrade lydelse:

Tull för
100 kg
kronor

Celluloid, cellon, cellofan, gaudafil, bakelit, galalit, ambroin, eburin och andra liknande formbara, konstgjorda ämnen, ej hänförliga till annat nummer:

arbetade, ej särskilt nämnda:

1111 av celluloid eller galalit; ävensom folier av cellon, viskos och andra celluloserivat samt arbeten däravE 80:—

b) att förordningen den 31 januari 1932 (nr 15) med tillägg till gällande tulltaxa skall, i vad den avser tulltaxenummer 1111 (stat. nr 2039), hava följande ändrade lydelse:

Tulltaxe- Statistiskt
nr nr

Tilläggstull
för 100 kg
kronor

Celluloid, cellon, cellofan, gaudafil, bakelit, galalit, ambroin, eburin och andra liknande formbara, konstgjorda ämnen, ej hänförliga till annat nummer:

arbetade, ej särskilt nämnda:

1111 2039 av celluloid eller galalit; ävensom folier av cellon, viskos och andra celluloserivat samt arbeten därav E 40:—

c) att de under a) och b) omförmälda ändringarna skola träda i kraft å dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till de likalydande motionerna I: 102 av herr Örne och II: 188 av herr Holmgren, be-

§ 3.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets memorial och utlåtanden nr 129—131 samt bankoutskottets utlåtanden nr 57—60.

§ 4.

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

I en den 26 maj 1933 dagtecknad proposition, nr 260, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 16 juni till och med den 30 september 1933 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Vidkommande utskottets motivering hade reservationer avgivits av herr *Stendahl*; samt av herr *Lovén*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Lovén**: Herr talman! Bakom detta utskottsutlåtande ligger en utredning så grundlig, som tänkas kan. Det torde också näppeligen med fog kunna göras någon invändning mot detta utskottsbetänkande. Frågan om vårt penningväsen har blivit synnerligen grundligt förberedd, först av de utav finansministern tillkallade sakkunniga, experter på sina områden, sedan av finansministern och till sist av utskottet.

I fråga om en liten del av motiveringen har jag haft en avvikande mening. Det gäller den passus, där utskottet uppmanar riksbanken att hålla efter de affärsbanker och sparbanker, vilka icke vilja medverka till en räntesänkning i den utsträckning, som kan anses befogad. Jag hade för min del önskat, att denna passus, om det varit möjligt, hade i någon mån blivit skärpt. Man ställer utifrån landet krav på riksbanken, att den skall skaffa lägre räntor, men man är icke lika angelägen om att förse riksbanken med tillräckliga maktmedel för att kunna effektuera detta krav. De stora affärsbankerna skylla i regel på provinsbankerna, och dessa i sin tur skylla på sparbankerna, och riksbanken har ingenting annat att göra än att underhandla, övertyga och övertala de gensträviga att följa med i räntesänkningen i den mån det är behöfligt. Jag vågar, herr talman, helt naturligt icke ge riksbanken några råd om hur den skall förfara med de tredskande, men nog synes det mig, att riksbanken skulle kunna finna någon utväg att tvinga åtminstone sparbankerna att sänka inlåningsräntan, där den är alltför hög. Det borde kunna finnas utvägar att förmå sparbankerna att hålla sina inlåningsräntor omkring 3 procent, såvida dessa sparbanker själva skola kunna placera sina medel med nödig vinstmarginal. I sparbankerna ute i landet sitta ofta både lantbrukare och andra, som högljutt begära lägre räntor för lantbruket och för näringslivet, men själva vilja de ibland icke vara med om att gå samma väg, när det gäller

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

den bank, som de själva representera. Hemma äro de för en högre inlåningsränta, men hos regering och riksdag begära de lägre räntor för näringslivet. Jag har låtit mig berättas, att det finns stora sparbanker, som ha största delen av sitt kapital placerat i obligationer och mera sällan låna ut pengar mot fastighetsinteckningar och till näringslivet. Enligt min mening bedriva sådana sparbanker icke sparbankspolitik, utan de bedriva affärsbankspolitik. Riksbanken bör enligt min uppfattning icke visa någon undfallenhet mot de banker, som tredskas att hjälpa till med räntesänkning till förmån för lanthuset och näringslivet, och har icke, herr talman, riksbanken tillräckliga medel till sitt förfogande för att komma till rätta med detta problem, bör det vara riksdagen angeläget att ge riksbanken dessa medel.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Då riksdagen förra året behandlade bankoutskottets utlåtande i nu förevarande ämne, tilläto vi oss från vårt håll uttala den uppfattningen, att en prisstegring omedelbart måste följas av krav på kompensation från arbetarnas och löntagarnas sida. Under den tid, som sedan dess har gått, har visserligen, med undantag av den allra sista tiden, ingen prisstegring skett — tvärtom har ju priskurvan ända till den sista månaden fortsatt att gå nedåt — men lönerna ha också reviderats nedåt högst avsevärt. Nu går man emellertid in för en penningpolitik, som man visserligen på den ena sidan efter den andra försäkrar står i överensstämmelse med det beslut, som riksdagen fattade i fjol, men som icke desto mindre syftar högst avsevärt *mycket längre*. Man går med andra ord *positivt in för en stegring av prisnivån*.

Det visar sig emellertid, att man icke på alla håll är ense i den uppfattning, som ligger till grund för vad man nu föreslår. Riksbanksfullmäktige intaga sålunda, om också uttryckt i mycket försiktiga ordalag, en annan ståndpunkt, då de säga, att vårt land »bör därför *ej* genom penningpolitiska åtgärder *söka förhindra* en prisstegring även hos oss, så länge levnadskostnaderna *ej* mera kännbart påverkas därav». De säga, att de äro med om att bereda näringslivet lättnader och befrielse på återhämtning i priserna. Såvitt man kan döma av den försiktiga formuleringen, är riksbanksledningen alltså icke fullt överens med vare sig de s. k. valutasakkunniga, med departementschefen eller med utskottet. Departementschefen eller, förlåt, de sakkunniga intaga en klar ståndpunkt till frågan om prisstegringen. De säga, att uppgiften bör vara till en början »att hejda och utjämna den tendens till prisfall, som har framträtt i vårt land under det senaste halvåret. Men därutöver bör som mål för en självständig svensk penningpolitik sättas en måttlig *stegring av den inhemska partiprisnivån*». Sannolikt för att lugna dem, som haja till inför detta, tillägga de, att det bör »kunna förväntas, att ingen kännbar (!?) stegring skall inträda i levnadskostnaderna som en helhet betraktade».

Departementschefen försäkrar nu, att allt detta utgör icke någon brytning mot 1932 års linjer. Nej, det kan man naturligtvis *säga*, men jag tror, att det hade inneburit ett stycke mera sanning för den händelse han sagt, att vad som nu föreslås är en *skärpning* av de linjer, som man uttalade sig för år 1932. Departementschefen tillägger, att avsikten med det nu avsedda programmet är »att vinna en lättnad i den svåra depressionen genom en måttlig (!?) stegring av den inhemska partiprisnivån». Vad är då en måttlig stegring? Uttrycket förekommer den ena gången efter den andra hos de myndigheter, som haft att syssla med hithörande fråga. Departementschefen talar icke om vad som må anses såsom måttligt. Det är naturligt, säger han, »att de sakkunniga ansett

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

sig icke kunna på ett mera noggrant sätt än som i yttrandet skett angiva gränserna för den prisstegring, som bör eftersträvas». Varför är det så naturligt? Om man såsom alla de, vilka anse prisstegringen vara ett steg i rätt riktning, utgår ifrån, att en *stabilisering* av prinsnivån bättre bidrar till hävande av depressionen, måste det icke då i all logiks namn sägas, att en *stegring* av partiprisnivån i ännu större omfattning verkar i denna riktning? Alldeles visst! Det har också i några nationalekonomiska tidningar framhållits, att vad man bör eftersträva, ehuru det varken av psykologiska eller politiska skäl är klokt att utsäga det, det är en *prisstegring av 10 à 15 %*. Det hade varit ärligare, om man sagt ut det också här, i stället för att man nu nöjer sig med dessa ytterst tånjbara uttryck.

Går jag sedan till utskottet, finner jag att det där är precis samma kurragömmalek. Och det är ur den synpunkten obegripligt, varför utskottet talar om en klar penningpolitik. Utskottet finner i likhet med departementschefen »tillräckligt, om begränsningen uttryckes så, att stegringen icke bör mera kännbart påverka levnadskostnaderna», men, tillägger — och i det avseendet går utskottet ett stycke längre än både riksbanksledningen och de valutasakkunniga, — att det finner »uppmärksamheten bör vara inriktad jämväl på att förhindra en prisstegring av *utpräglad* inflationistisk karaktär». Herrarna märka formuleringen: »En prisstegring av *utpräglad* inflationistisk karaktär.» Således ändå en prisstegring av *inflationistisk karaktär*, den får bara icke bli »utpräglad». Då utskottet efter detta tillägger, att »vad sålunda angivits i fråga om målet för penningpolitiken ansluter sig väsentligen till de riktlinjer, vilka uppdrogos av 1932 års bankoutskott och godkändes av riksdagen», var det då verkligen nödvändigt att tillfoga uttrycket »väsentligen»? Det är alldeles obestriddligt att var och en, som tar och jämför här citerade uttalanden och det, som gjordes föregående år, skall finna, att den politik, som man nu vill slå in på, går mycket längre än vad föregående riksdag beslöt.

Jag måste också inlägga en gensaga mot utskottets påstående, att den klarare utformning av programmet i denna del, som nu kommit till stånd, har föranletts av önskvärdheten av en prisstegring och att nödvändigheten av att tillgripa positiva åtgärder har framträtt starkare mot bakgrunden av det senaste årets erfarenheter. Detta strider ju fullkomligt mot vad man sagt i raderna ovanför, nämligen att uttalandet i år väsentligen ansluter till uttalandet i fjol.

På fråga om, hur stor prisstegring, som nu avses, har sagts både från officiellt och andra håll, där man har sysslat med detta, att det vore fråga om 10—15 procent. Tidningen Socialdemokraten, det nuvarande regeringsorganet, som väl bör vara informerat om de icke utsagda, i varje fall icke officiellt utsagda, tankar som regeringen hyser, har i en polemik mot högerns kvällstidning Nya Dagligt Allehanda sagt, att för sitt vidkommande skall den icke protestera mot en prisstegring av 10—15 procent.

Lönerna för exportindustriens arbetare hava sänkts med från 5 till 20 procent. För tre stora grupper av hemmamarknadsarbetare, nämligen typografer, byggnadsarbetare och bageriarbetare kräves nu — om jag räknar med byggnadsarbetarna och typograferna — en nedsättning i vissa avseenden med ända till 55 procent, och avsikten är väl i varje fall att pressa ned lönerna med låt oss säga 10 procent. Skulle sedan också prisstegringen ifråga om levnadskostnaderna komma att bli cirka 10 procent, så är ju, grovt uttryckt, arbetarnas och löntagarnas ekonomiska standard sänkt med i runt tal 20 procent.

Det har sagts, att löneläget måste sänkas till 1928 års nivå, då skulle man

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

vara nöjd. Som herrarna se, har man genom att först genomföra sänknin-
gar av penninglönerna och sedan en prisstegring kommit avsevärt över det
uppställda målet. Jag konstaterar, att en dylik politik tillämpas, såvitt jag
kan bedöma, om icke på initiativ, så dock under full anslutning och medverkan
av den nu sittande regeringen, något som för mig är fullkomligt obegripligt.
En dylik politik kan icke annat än på mycket kort sikt, måhända redan i höst,
framtinga från arbetarnas sida uppsägningar av gällande avtal med krav
på en justering uppåt, en höjning av lönerna i anslutning till den på inflatio-
nistisk väg genomförda höjningen av levnadskostnaderna. När man kommer i
den situationen, då borde man i sanningens intresse hava rätt att förvänta
från både det ena och det andra hållet, att man icke skriker om, att arbetarna
och löntagarna komma med ohemula lönekrav, därför att denna deras aktion
är då direkt framkallad bland annat av statsmakterna.

Herr Carleson: Herr talman! Jag uppkallades egentligen av några ord,
som nyss fälldes av herr Kilbom.

Jag vill till en början framhålla för min personliga del, att jag anser själv-
fallet, att man icke kan övergiva den nuvarande penningpolitiken, så till vida,
att man skulle övergå till sedelinlösen i guld. Man bör sålunda självfallet
antaga det förslag, som föreligger från Kungl. Maj:ts sida och som av utskot-
tet tillstyrks.

Däremot skulle jag vilja göra någon invändning mot det sätt, varpå man ser
saken såväl i utskottet som i finansdepartementet. Men jag kommer icke att
gå in i några slags uttalanden rörande valutarådets yttrande. Jag vill blott
framhålla, att det förefaller mig, som om man satte en alltför stark tro till, att
man skulle kunna vidtaga eventuellt en prisstegring separat i Sverige och
sålunda, vad Sverige vidkommer, få en lättnad i affärlivet och det ekono-
miska livet oberoende av de stora händelserna i världen. Man förutsätter näm-
ligen, att om icke det sker en allmän förbättring, beroende på eller i varje fall
i sammanhang med en prishöjning i världen i övrigt, skulle vi kunna genom
vissa åtgärder i varje fall befordra ett dylikt förhållande i vårt land. I det
fallet åberopas bland annat de arbeten, som regeringen i sin proposition nr 211
föreslagit riksdagen till utförande.

Jag tror emellertid icke, att man skall kunna påräkna en verklig förbät-
ring inom vårt land på detta område, en prisstegring — om den nu skall vara
nödvändig förutsättning för denna förbättring — annat än i samband med ett
återställande i viss mån av världens hushållning i övrigt.

Men jag skulle vilja framhålla gentemot den föregående talaren, att man
lär väl icke kunna påräkna överlag, att så snart det sker en prisförhöjning,
skall detta leda till en stegring av arbetslönerna. För det första torde få
framhållas, vad som har framhållits i en utredning av arbetslöshetsutrednin-
gen, nämligen att arbetslönerna stigit högst betydligt sedan kriget och tills
nu, under det att prissänkningen pågått hela tiden så gott som konstant, med
något avbrott under några få år i mitten på 1920-talet. Men det är natur-
ligtvis icke det förhållandet, som i och för sig skall motsäga den fordran, som
från herr Kilboms sida framkommit på höjning av arbetslönerna parallellt
med höjningen av prisnivån. Ty herr Kilbom kan icke vinna vad han önskar,
såvitt vi skola få industrien och näringslivet i gång. I den mån företag lagts
ned och arbetslöshet uppstått, betyder naturligtvis icke en höjning av prisni-
vån samtidigt möjligheter att betala högre arbetslöner. En sådan höjning
skulle ju eventuellt betyda detsamma som status quo och icke någon lind-
ring i arbetslösheten. Man får alltså först sätta arbeten i gång, och se-

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

dermera, i den mån förbättring ägt rum, kan den ökning i arbetslöner, som herr Kilbom påkallade, komma i fråga.

Det är vad jag haft att säga herr Kilbom. För övrigt kan jag icke underlåta att sluta med att framhålla det något paradoxala i det förfarande, som här äger rum. Från statsrådets och chefens för finansdepartementet sida framhålles det utförligt, under åberopande av valutarådets utredningar, huru som man icke genom penningpolitiska åtgärder skall vidtaga någonting, som motverkar en måttlig prisstegring. Och i anslutning till finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet gör utskottet i detta sammanhang följande uttalande: »Att angiva gränserna för denna stegring i vidare mån än vad i propositionen skett synes knappast kunna ifrågakomma. I likhet med departementschefen finner utskottet alltså tillräckligt, om begränsningen uttryckes så, att stegringen icke bör mera kännbart påverka levnadskostnaderna.» Samtidigt som finansministern gjort ett dylikt uttalande har finansministern medverkat till att, vid sidan av de penningpolitiska åtgärderna, riksdagens medverkan påkallades för att höja priset på livsmedel, en väsentlig del i fråga om levnadskostnaderna. Det är en något märkvärdig samtidighet mellan denna första önskan att genom penningpolitiska åtgärder förekomma en mera kännbar prisstegring på levnadskostnader och det att man, som sagt var, påkallat riksdagens medverkan för en dylik prisstegring i annan ordning.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Det program, som förelagts riksdagen och som har framgått av ett principuttalande av tillkallade sakkunniga, vilket vunnit departementschefens gillande, är av en sådan karaktär, att jag ansett det nödvändigt säga några ord för att därmed markera vår uppfattning om detsamma. Det har här församlats i en sakkunnigberedning några av detta lands s. k. främsta experter på denna fråga. Det är ganska intressant att taga del av dessa experters uppfattningar om detta problem. Om man gör det, så skall man finna, att de långt ifrån företräda någon enhetlig ståndpunkt till problemet, även om de lyckats ena sig i fråga om själva yrkandet. I stället företräda de en mycket brokig färgkarta på åsikter just i fråga om detta valutaproblem och verkningarna av detsamma. Jag finner exempelvis i fråga om penningpolitikens norm följande olika åsikter företrädda i de sakkunnigas yttrande. Det finnes en åsikt, som hävdar, att riksbanken skall manipulera från dag till dag med valutan alltefter förändringarna i den internationella situationen och med hänsyn till näringslivets behov. Jag finner en ståndpunkt nummer två, som hävdar den uppfattningen, att önskligt är en primär sänkning av kronans yttre värde för att ernå handelspolitiska fördelar och prisstegring inom landet. Jag finner en ståndpunkt nummer tre till samma problem, som hävdar, att en sänkning av kronans yttre värde i förhållandet till värdet inom landet skulle medföra större olägenheter än fördelar: det är alltså en ståndpunkt, som står i rak motsats till den tidigare av mig refererade. Jag finner ytterligare en polemik mot en sådan ståndpunkt, som säger, att en sänkning av kronans yttre värde är nödvändig för exportindustrien. Sedan finner jag företrädd den uppfattningen, att nuvarande växelkurser och stabila internationella priser betyda prisstegring på importerade varor. Mot den uppfattningen finner jag anförd en annan, som gör gällande, att en begränsad höjning av växelkurserna, plus åtgärder för inhemsk prisstegring, höjer prisnivån inom landet. Redan här ha vi en massa olika uppfattningar om själva den norm, som penningpolitiken skall inriktas efter. En fråga ställer man sig också, hur riksdagen i dag kan fatta beslut, samtidigt som man i hela världen i dag riktar uppmärksamheten på den världs-

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

ekonomiska konferensen, som ju bland annat har valutafrågorna till ett av sina framträdande problem. Det invändes kanske, att om några dagar utgår bemyndigandet för riksbanken att slippa inlösa sedlar mot guld. Men oavsett denna invändning måste man först fråga, hur regeringen kan förelägga riksdagen ett program, som — icke annat än jag förstår — föregriper den världsekonomiska konferensens åtgärder i frågan. Det tyckes även bland de tillkallade valutasakkunniga ha framträtt olika uppfattningar om lämpligheten. Den ena ståndpunkten hävdar, att Sverige, när det behandlar denna fråga, måste taga hänsyn till världskonferensens resultat, medan en annan ståndpunkt hävdar, att Sverige icke har skyldighet att taga hänsyn till några internationella förpliktelser med avseende å ordnandet av världens penningväsende. Jag har skrivit av resp. yttranden ordagrant.

I fråga om målet för denna penningpolitik finner jag också på samma sätt olika ståndpunkter företrädna. Man är naturligtvis enig om, att man skall försöka stegra partiprisnivån. I det fallet är det ingen skiljaktighet. Men hur mycket skall man stegra densamma? En ståndpunkt hävdar, att man skall stegra den med 10—15 procent. En annan hävdar, att man skall återgå till prisnivån från sommaren 1932. Och en tredje ståndpunkt hävdar, att man skall återgå till 1928 och 1929 års prisnivå. Det är alltså tre ganska olika uppfattningar om det mål, som man skall uppställa för den framtida penningpolitiken.

I fråga om resultaten av dessa åtgärder, som man nu går in för, finner jag också divergerande uppfattningar. Jag finner en uppfattning, som hävdar, att andra länder komme att vidtaga motåtgärder, därest Sverige nu genom vissa valutamanipulationer försökte dumpa ut sina varor på marknaden. Mot denna uppfattning finner jag en annan, som säger, att andra länder sannolikt icke komme att vidtaga några motåtgärder, detta bland annat med den motiveringen, att, om Sverige icke försöker få större marginal i sin samlade världsexport, finnes ingen anledning att misstänka något sådant. I utlåtandet sammanfattas detta också. Jag ber att få citera för att visa, att det icke är någon konstruktion av mig, när jag hävdar, att det råder olika åsikter. Det säges, att »åsikterna hur långt prisstegringen kan gå, utan att ogynnsamma konsekvenser uppstå, ha varit skiftande».

I fråga om riskerna av denna penningpolitik, som man nu går in för, finner jag även, att de sakkunniga ha olika uppfattningar. Den ena uppfattningen innebär följande: »man utsätter sig för den risken, att prisstegringen tar sådan omfattning, att man förlorar kontrollen över densamma». Och den andra uppfattningen säger, »att riksbanken har medel i sin hand för att hindra en sådan utveckling». Även här har jag ordagrant citerat. Det visar sig alltså, att sakkunniga i valutafrågor förete i gjorda uttalanden en brokig uppfattning i fråga om lämpligheten av de olika åtgärderna och i fråga om värderingen av dessa åtgärders verkningar.

Jag har påpekat, att de dock äro eniga om en sak, nämligen att åstadkomma en viss prisstegring, och jag tror också, att de därmed tro sig hjälpa den svenska kapitalismen ur den nuvarande krisen. För min del betraktar jag dessa åtgärder egentligen som en variant av alla tidigare åtgärder, som man vidtagit för att klara sig ur krisen, exempelvis den tullpolitik, som genomförts, de subsidier, som givits åt kapitalistiska företag, en del exportkrediter, som man beviljat o. s. v. Det är alltsammans åtgärder, som syfta till att hjälpa kapitalismen att övervinna de nuvarande svårigheterna och att komma ur krisen. Men jag ställer då den frågan: ha alla dessa åtgärder bringat den lösningen av problemet, som man förutsatt eller i varje fall önskat? Har man

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

därmed kommit närmare krisens botten? Finns det någon, som i dag kan säga ifrån, att han nu är säker på att man håller på att komma ur de nuvarande svårigheterna? Absolut icke. Enligt min mening har man i stället för att övervinna krisen med dessa åtgärder skärpt den och ökat svårigheterna.

Bara en enda sak, som i detta sammanhang har mycket stort intresse. Man klagar över priset och hävdar den uppfattningen, att endast en prisstegring skulle kunna åstadkomma verklig lindring. Varför är det då ett sådant prisfall? Det är naturligtvis beroende på överproduktionen, den dåliga relationen mellan tillgång och efterfrågan. Om man nu granskar de lager, de varutillgångar, som finnas, får man då stöd för den uppfattningen, att man nu skulle ha övervunnit överproduktionen, att man skulle ha minskat lagren? Tvärtom, sanningen är ju den, att lagren i stället ökats. Trots inskränkningar på olika områden äro i dag faktiskt lagren av de viktigaste världsartiklarna större, än de voro under krisens första år. Jag har icke alldeles färsk uppgifter, men jag har tagit några ur »Det ekonomiska läget» i januari månad detta år. Där visar statistiken, att exempelvis av sådana internationellt betydelsefulla varor som bomull, socker, kaffe, koppar och tenn har man betydligt större lager, än man hade under krisens första år. För Sveriges vidkommande är det precis samma förhållande. I »Affärsvärlden» visar lagerindex — jag tänker närmast på hemmamarknadens varor — en stegring från 99 i november 1929 till 103 samma månad 1932. Det är visserligen icke så stor stegring, men den visar dock en tydlig ökning av lagerbehållningen. Jag ställer frågan: om det är på det sättet, att man ökar lagertillgångarna, hur kan man då förutsätta, att man med monetära eller andra medel skall kunna höja priserna och göra slut på priset?

För min del hävdar jag den uppfattningen, att denna skärpning av svårigheterna, av krisen, har sin orsak i den politik, som man fört, och framför allt det förhållandet, att finanskapitalet, monopolkapitalismen har ett så starkt grepp över statsapparaten, innebär en direkt hämmande faktor. Vad skulle det exempelvis betyda, om i dag hälften av världens kapitalistiska företag skulle göra konkurs och ramla sönder? Det är icke tvivel om att det skulle betyda, att utbuden på marknaden skulle minskas med hälften, att det bara skulle vara hälften av konkurrenterna kvar och att man därmed hade en annan utgångspunkt för prisstegringsprogrammet. Men det inträffar inte. Det inträffar nog konkurser, det vill jag icke bestrida, men det inträffar icke konkurser och sammanbrott, som stå i någon motsvarighet till vad fallet varit vid tidigare kriser och i relation till krisens omfattning. Vad som var karakteristiskt för tidigare kriser var ett starkt prisfall å ena sidan och ett mycket snabbt sammanbrott av kapitalistiska företag å andra sidan. Det var därigenom, som krafter uppstodo, som skapade förutsättningar för en ny högkonjunktur. Men i dag inträffar icke detta, på grund av att finanskapitalet mobiliserar statsapparaten alla resurser och därigenom sätter valutorna i fara. Sverige är icke något enstaka exempel, utan vartenda kapitalistiskt land sätter in alla statens resurser för att hjälpa de kapitalistiska företagen genom krisen, för att motverka prissänkning samt avvärja konkurser och sammanbrott o. s. v. Man må diskutera, huru mycket man vill, om det är riktigt eller oriktigt att göra det, jag bara konstaterar resultatet, att lagren i dag äro större och att alltså, hur paradoxalt det än låter, avståndet till krisens botten är större än under krisens första år. De förhållanden, som lett till krisen, ha skärpts under denna kris.

Det är en annan sak, som jag också vill peka på. Jag hävdade nyss, att karakteristiskt för tidigare kriser var det snabba priset. Jag vill icke be-

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

strida, att det varit prisfall även under den nuvarande krisen och ett rätt så betydande sådant. Men i denna process försiggår något ganska egenartat, nämligen att ifråga om vissa produkter det visserligen varit någon men dock ytterst liten prissänkning, medan i fråga om andra produkter prissänkningen gått i mycket snabbt tempo. Prisindex visar exempelvis, att partipriserna här i landet från januari 1929 till november 1932 sjunkit med 35 enheter eller från 144 till 109, men under samma tid ha detaljpriserna endast sjunkit med 24 enheter eller från 150 till 126, under det att levnadskostnadsindex sjunkit med blott 14 enheter från 170 till 156. Med andra ord, i fråga om monopolvarorna har man med mycket stor framgång kunnat förhindra en prissänkning, men i stället har ett så mycket snabbare prisfall ägt rum företrädesvis på jordbruksprodukter, ett förhållande, som också bidrager till att illustrera den nuvarande kapitalismens allmänna läge.

Nu hävdas i uttalanden av bankoutskottet och av valutasakkunniga, att en stegring av partiprisnivån med minst 10 à 15 enheter icke skulle beröra levnadskostnaderna. Man kan rent skenbart få argument för en sådan ståndpunkt ur de siffror, som jag här anfört. Men enligt mitt sätt att se kommer det icke att verka på det sättet. En höjning av partiprisnivån kommer med all säkerhet att leda till en höjning av detaljpriserna och därmed av levnadskostnaderna. Här står påstående mot påstående. Men jag tycker, att erfarenheten borde visa någonting. Erfarenheten har nämligen visat, att i detaljhandeln stiga priserna snabbare än i partihandeln, likaväl som de i detaljhandeln sjunka långsammare, än de göra i partihandeln.

Det har också hävdats i detta program, att man genom detsamma skulle kunna befordra en anpassning av produktionens tillverkningskostnader till priserna på produkterna, och man talar företrädesvis om att man därvid kommer att genomföra en lönesänkning för arbetarna. Det är klart, att man från kapitalistiskt håll anser det som en mycket önskvärd sak att kunna nedbringa produktionskostnaderna, och därmed framförallt åsyfta arbetarnas låga löner. Att regeringen i dessa dagar vill göra sig till redskap för ett sådant program är minst sagt belysande för densammans karaktär. Men man vill icke göra något för att nedbringa andra produktionskostnader. Jag har ett typiskt, ja klassiskt exempel i L. K. A. B:s senaste bokslut, som ger något att tänka på. Detta bokslut visar, att bolaget sålde malm för något över 7 miljoner kronor i fjol, medan bolagets ränteutgifter uppgingo till icke mindre än över 6 miljoner kronor, d. v. s. räntorna slukade nästan hela den inkomst, som bolaget haft på malmförsäljning. Man kan kanske invända, att det var ett krisår. Det går jag med på. Men under normala förhållanden har detta bolag sålt för ungefär 50 miljoner kronor malm om året. Det betyder, att denna räntebörda ger bolaget utgifter på icke mindre än 12 procent av sammanlagda inkomsten av malmförsäljningen. Dessa utgiftsposter, ockerkapitalets plundrarverksamhet och monopol, vill man icke göra någonting mot. I stället söker man engagera statskassan för att genom valutamanipulationer hålla kapitalisterna skadeslösa, skärpa utplundringen och försöka bevara de nuvarande missförhållandena.

Beträffande arbetarna kan det icke vara något tvivel om att valutaprogrammet, om det genomföres, kommer att betyda lönesänkningar, liksom det kommer att betyda lönesänkningar för tjänstemännen. Man kan invända, att man hittills lyckats hålla oförändrad prisnivå. Det kan sägas, men om man betraktar arbetarlönerna som helhet, skall man finna, att talet om oförändrad prisnivå skorrar ganska falskt i öronen. Det är i verkligheten ett falskt sken, därför att, som en tidigare talare påvisat, arbetarnas andel i den samlade folkinkom-

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

sten har sjunkit kolossalt. Den arbetslöshet, det korttidsarbete, vi ha i detta land, de lönereduceringar, som inträffat under de senaste åren, gör, att man icke kan tala om oförändrad levnadsstandard för arbetarna. De oförändrade levnadskostnaderna betyda i verkligheten en fruktansvärd utplundring av arbetarna.

Det andra argumentet som anförts är, att en inflation skulle vara nyttig för bönderna. Jag ställer frågan: hur kommer en inflation att verka för bönderna? Jag tror, att för sådana jordbrukare, som köpa arbetskraft, kan den betyda en minskning av deras produktionskostnader, men för övriga jordbrukare kommer den icke att verka på det sättet. Framför allt har prisutvecklingen, sedan Sverige övergav guldmyntfoten, givit ett utomordentligt belägg för att inflationen liksom deflationen i verkligheten skärper utplundringen av jordbrukarna. Det visar sig, att index på jordbruksprodukter från att i december 1931 ha varit uppe i 106.8 har år 1933, alltså i år, i januari månad sjunkit till 95.2, eller med icke mindre än 11.6 enheter. Om vi se på hur prisindex utvecklats sig för de produkter, jordbrukarna måste köpa, så finna vi en motsatt utveckling. I december 1931 var index 103 men i januari i år 107.2, d. v. s. priserna på de produkter, som bönderna måste köpa, ha ökats med icke mindre än 4.2 procent, medan däremot priserna på de produkter, som bönderna sälja, sjunkit med 11.6 procent. Under tiden har den svenska kronan förlorat 35 procent av sitt guldvärde. Det exemplet borde visa, tycker jag, att jordbrukarna ingenting ha att vinna utan allt att förlora på en sådan penningpolitisk inflation.

Till slut, herr talman, måste jag säga några ord i anledning av herr Kilboms uttalande mot inflationsprogrammet. Det gjorde mig mycket förvånad, därför att jag erinrade mig, att han, när riksdagen beslöt att suspendera guldmyntfoten, tillhörde förkämparna för en sådan politik. I fjol gick han visserligen emot det finansprogram, som då framlades, men det kanske har vissa andra förklaringsgrunder. Icke minst förvånad blir jag, när jag jämför herr Kilboms uttalanden i dag mot hans uttalanden för två år sedan. Det publicerades i »Ny Dag» i fjol ett protokoll från herr Kilboms arbetsutskott, vari han säger:

»Det är ett fel att tro, att kapitalisterna frångått guldmyntfoten, därför att de vill knäcka arbetarna. De svenska kapitalisterna äro endast redskap i den internationella kapitalismens händer.» — Tänk ändå, herr Kilbom, så hyggliga de svenska kapitalisterna äro! — »Det är inte guldutöndringen utan ett lands produktiva arbete, som skall ligga till grund för penningpolitiken. Ur vår synpunkt är det därför principiellt riktigt, att vi kommit bort från guldmyntfoten som värdemätare. Därtill kommer emellertid de praktiska verkningarna. Det hade blivit stillestånd över hela linjen, om man fasthållit vid guldmyntfoten, emedan det inneburit 18—20 procents höjning av exportpriserna, vilket skulle medföra ökad arbetslöshet och lönedepressning.» Apropå, herr Kilbom, har arbetslösheten minskats eller har det blivit mindre lönedepressning genom de åtgärder, som vidtagits? Herr Kilbom tillägger: »För arbetarklassen som helhet är det bättre, att guldmyntfoten slopades. Det är också bra för partiet» — d. v. s. herr Kilboms parti. »Den arbetslöshet, som i annat fall uppstått, hade i främsta hand drabbat de norra delarna av landet, pappersmasseindustrin och liknande arbetargrupper, hade måhända kunnat ge Sällénarna vind i seglen. Många arbetare skulle genom den stora arbetslösheten blivit helt passiva, andra skulle tillgripit vilka åtgärder som helst.» Herr Kilbom tillägger i fråga om den taktikfråga, som då var aktuell, i strid mot vad han nyss sagt: »Partiet måste angripa regeringen för att den dröjde att ordna det utländska

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

lånet, ända till dess det blev för sent. Det blir en riksdagshistoria. Inflationen är ingen lätt väg för arbetarna... Denna väg är dock för närvarande den minst onda.» Och en om kapitalismen hoppfull herr Kilbom fortsätter:

»Sänkes räntan, blir det uppblomstring av den svenska industrien. Vi ha goda standardartiklar o. s. v., som försvara sin ställning på den utländska marknaden. De engelska valens uppskjutande cirka tre månader kommer också att medverka till låg ränta och den svenska kronans stabilisering. Den svenska valutan skulle då få en god ställning på den inre marknaden. Detta skulle medföra, att man skulle undgå stor arbetslöshet... De flesta skäl tala för ett upphävande av guldmyntfoten. Politiskt emedan det väcker förhoppningar om arbete. Arbetarna komma inte så lätt att fångas av Sillénarnas prat. Vårt parti har allt att vinna i politiskt avseende i denna situation... Allt ligger således bra till för oss. Ett kvarhållande av guldmyntfoten skulle gjort det svårare för oss, ställt oss inför nya Ädalshistorier. Vi ha en ganska svag ställning uppåt landet och även bland de arbetslösa. Både sossarna och Sillénarna äro där starkare än vi.» Ja, så talade herr Kilbom i september månad 1931. Jag måste därför fråga mig, vad som är anledningen till att han i dag talar på ett motsatt sätt. När det då var bäst för arbetarna och hans parti med en inflation, varför är det icke bäst i dag? Jag vill icke vara näsvis, men jag kan inte hitta någon annan förklaring än att i dag är Kreuger död.

Herr talman! Jag tänker icke gå in för vare sig deflation eller inflation utan vill bara be att få yrka avslag på bankoutsrottets motivering.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Herr Lovén uttalade, att utskottet icke använt tillräckligt kraftiga uttryck, då det talat om möjligheten att hålla räntan nere. Jag tycker, att detta bara är en strid om ord. Bankoutsrottet säger, att riksbanken bör *icke underlåta* att begagna alla de medel, riksbanken har att hålla räntan nere, men herr Lovén säger om samma sak, att riksbanken skall *låta sig angeläget vara* att använda de medel etc. Jag undrar, vilken skillnad i kraft, som ligger i att säga »låta sig angeläget vara» eller att säga, »icke underlåta». Det är samma sak, det är bara en strid om ord.

Herr Kilbom framställde en fråga till utskottet: varför det är naturligt, att prisnivån skall stegras? Jag vill säga herr Kilbom, att om han varit jordbrukare, hade han begripit den saken och icke behövt fråga, och fastän han icke är jordbrukare, så måste han ändock förstå, att priserna på jordbruksprodukterna måste höjas för att jordbrukarna skola kunna existera. Vidare påtalade herr Kilbom, att utskottet framhåller, att prisstegringen icke får bli av *utpräglat* inflationistisk karaktär. Ja, herr Kilbom, detta uttryck är säkerligen mycket svävande. Man menar i allmänhet, att en måttlig höjning betyder reflation, men det är ett mycket tänjbart uttryck. Var slutar den och var börjar inflationen? Om herr Kilbom menar, att inflationen börjar, när prisstegringen börjar, anser jag däremot, att det bör vara en ganska avsevärd prisstegring, innan man kan börja tala om inflation. Jag tycker, att herr Kilbom borde vara synnerligen tacksam från sina utgångspunkter, att utskottet har talat om »att förhindra en prisstegring av utpräglat inflationistisk karaktär», ty därmed menar man icke någon omåttlig eller onödig prisförhöjning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att i allra största korthet säga några ord rörande föreliggande betänkande.

När jag lyssnat till denna diskussion, har den återkallat i mitt minne precis

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 46.

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

samma reflexioner, som då jag förra året lyssnade till en debatt av samma karaktär. Jag fick då det intrycket, som jag fått förstärkt i dag, att huru än departementschef, valutasakkunniga och bankoutskott skriva, så kunna vi, som också herr Carleson påpekade, göra bra litet ifråga om en återhämtning av det mått, som vi behöva. Under de senaste åren har diskuterats om de olika utvägarna för att vinna bot mot krisen, men ännu har ingen kommit fram och sagt: använd det och det medlet, så lyckas ni.

Man talar här t. ex. om ränteläget eller räntans inverkan på näringslivet. Ja, hur förhåller det sig med det? Jag erinrar mig, att i oktober 1929, då depressionen började i New York på börsen, hade man ett diskonto där på 6 %. Under loppet av ett halvt år sänktes New York räntan till 1½ %. Vi veta, hur det gått i Amerika. London hade vid samma tid en ränta på 6½ %. Den sänktes under loppet av 4, 5 månader till 2½ % — depressionen fortsatte. Tyskland hade däremot vid samma tid en räntesats på, vill jag minnas, 4 eller 4½ %. Man vidtog samma åtgärder, som vi gjorde 1931, när vi lämnade guldmyntfoten. Tyskland höjde räntan successivt, så att efter loppet av några månader var man uppe i 15 % — depressionen fortsatte. Jag tror alltjämt, att det medlet räcker icke, och det är mycket omtvistat för övrigt, huruvida i och för sig en så där lågt liggande räntefot kan stimulera och verka befruktande. Jag tror därför, att vi icke skola vara så pessimistiska, även om det ligger mest för min natur, som här en talare var, då han målade skräckbilder.

Men vad jag också vill varna för är att hysa alltför stor tilltro till, vad som här skrives. Jag kan icke finna några åtgärder, som äro föreslagna. — Jag skall icke uppehålla mig, herr talman, längre vid att granska något uttalande av finansministern, valutasakkunniga och bankoutskottet. Vad valutasakkunnigas utlåtande beträffar får jag anledning kanske att göra det i nästa vecka. Jag menar, att man i alla fall knyter vissa förhoppningar till dessa uttalanden.

Vad jag till slut dock skulle vilja varna för, även om jag nu skulle råka bliva missförstådd — det är att man vidtar åtgärder i syfte att lindra krisen, så att man ger sig in på den rena inflationens väg, ty det ligger en verklig fara däri. En känd internationell nationalekonom sade en gång, att inflation är en frestelse för länder, som råkat i svårigheter, och jag tror, att det var samme författare, som också sade vid ett annat tillfälle, att inflation är som en istadig häst, den rör sig icke ur fläcken för att sedan sätta av i sken och kasta av sin ryttare. Jag tror, att det i själva verket förhåller sig så: att släppa fram en inflation, det vore säkerligen det olyckligaste vi kunde göra, och jag är glad över de uttalanden, som i det avseendet blivit gjorda. Ty den inflation vi hade efter världskriget, den hava vi ännu icke hämtat oss ifrån, och jag skulle vilja fråga de närvarande jordbrukarna, om det icke just är på det området, där man då köpte fastigheter, när det var gott om pengar, man nu råkat värst ut. Alldeles säkert är det på det sättet. Det är utan tvivel så, och nationen måste i alla fall betala vad en inflation kostar, om man överhuvud skall kunna komma tillbaka till naturliga och rimliga förhållanden. Jag vill minnas att det var Svenska Handelsbanken, som för en fyra, fem år sedan undersökte, vad inflationen efter världskriget kostade vårt land, och kom upp till en siffra på omkring 700 miljoner kronor, som då fixerades i form av frusna krediter i våra banker, och som vi sedan allesammans hava fått vara med om att betala. Om icke minnet sviker mig, hade vi s. k. frusna krediter, d. v. s. sådant kapital, som var placerat i industrier och företag, vilka icke kunde förränta och ännu mindre amortera lån, på omkring 50 miljoner kronor i slutet av 1919 — eller kanske det var 1920 — alltså en och annan in-

Ang. fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. (Forts.)

dustri och ett eller annat företag, som trots den rikliga penningtillgången icke förmådde sätta i gång och förränta kapital eller amortera detsamma. Sedan kom inflationen, och så började miljonerna rulla. Och när vi började återhämta oss och skulle gå tillbaka till normala förhållanden, funnos frusna krediter på omkring 700 miljoner kronor, som vi delvis fått behandla här.

Jag understryker därför, herr talman, vad jag förut sagt: låt oss icke sätta så stora förhoppningar till dessa uttalanden, så att de, när de icke gå i uppfyllelse, skapa en opinion, som gör, att man slår in på en inflation, som kan vara synnerligen farlig för oss. För min del hyser jag det största förtroende till de framstående män, som för närvarande äro samlade i London, ty den vägen är säkerligen den enda, på vilken vi kunna nå fram till bättre förhållanden i världen: ett stabiliserat penningväsen, ett friare varuutbyte och, framför allt, större förtroende inom länderna mellan de olika grupperna samt mellan de olika länderna.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, blev på herr talmannens först därefter givna proposition utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Därefter framställde herr talmannen propositioner angående utskottets motivering, nämligen dels på godkännande av ifrågakvarande motivering, dels och på uteslutande av densamma; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 6.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 305, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av väckta motioner om utredning angående vissa åtgärder för åstadkommande av prishöjning å inhemska varor lämnades på begäran ordet till

Herr **Wallén**, som yttrade: Herr talman! Såsom medmotionär i fråga om den motion, som äsyftas i här föreliggande utlåtande, skall jag be att få yttra ett par ord, eftersom huvudmotionären — herr Johanson i Hallagården — icke är i kammaren närvarande.

Jag vill då först konstatera, att den deflation, som rått sedan åtskilliga år, icke avtagit, utan att priserna, framför allt på jordbrukets produkter, undan för undan sjunkit. Jag vill vidare, eftersom herr Hamrin talade om den förra inflationen och krisen, konstatera en sak, nämligen att jordbrukets in-tekningskulder, som då per krona voro värda ungefär 35 guldören, fastställdes till 100 1922, och att dessutom guldpriset sedan dess ytterligare stigit så, att jordbrukarna under cirka 12 års tid måst förränta en skuldbörda, som i guld räknat utgjort mera än 3 gånger den verkliga skulden. Detta måste ovillkorligen föra till bankrutt för i första hand jordbruksnäringen, och i längden även för andra skuldbelastade näringar, om man fortsätter med deflationen. Det är med

Ang. åtgärder för åstadkommande av prishöjning å inhemska varor.

Ang. åtgärder för åstadkommande av prisförhöjning å inhemska varor.
(Forts.)

hänsyn till detta och till bankernas räntepolitik som vi väckt motionen om utgivande av sedlar i större utsträckning.

Då det nu enligt nyss fattat beslut kommer att tagas hänsyn till dessa krav, har jag intet yrkande, utan uttalar endast min glädje däröver.

Dock vill jag fastslå, att vissa personer hava mycket stort intresse av deflation, nämligen de storkapitalister och storfinansärer, som låna ut pengar.

Det är därför icke utan bekymmer, som man runt om i landet tyckt sig finna, att riksbanken har »rotat» sig fast hos den internationella storfinansien och drivit en deflationspolitik, som gagnat några få men utarmat tusenden och gjort tiotusenden arbetslösa.

Jag har, herr talman, intet vidare att tillägga, då jag hoppas och förväntar att de nyss givna direktiven åtminstone denna gång äro icke blott tillräckligt tydliga utan även komma att följas utan varje otillbörligt sidoinflytande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Härefter föredrogs bankoutsiktens utlåtande, nr 54, i anledning av väckt motion om åstadkommande av en internationell reglering av penningväsendet i syfte att hålla de internationella grosshandelspriserna tillnärmelsevis konstanta; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang. förnyad stadga för rikets allmänna läroverk m. m.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 123, angående väckt motion i anledning av utfärdandet av Kungl. Maj:ts förnyade stadga för rikets allmänna läroverk m. m.

I en inom första kammaren av herr *Thelin* väckt motion, nr 321, hade föreslagits,

dels att riksdagen måtte för försök med uppdelning enligt 1933 års timplaner för rikets allmänna läroverk av klass vid undervisning i ämnena modersmålet, tyska, engelska och franska för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag å 70,000 kronor,

dels ock att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta med det definitiva genomförandet av Kungl. Maj:ts förnyade stadga för rikets allmänna läroverk den 17 mars 1933 (nr 109) och därtill hörande timplaner i övriga delar anstå, till dess att riksdagen blivit i tillfälle att på grund av erforderliga utredningar för frågans allsidiga och fullständiga bedömande taga ståndpunkt till i motionen berörda ekonomiska och organisatoriska frågor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Widell*, *N. J. Martin Svensson*, *Ernfors*, *Thelin*, *Persson* i Fritorp, *Persson* i Falla och *Lindskog*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade herr **talmannen**: Vid sammanträdet den 22 april vägrade jag på anförda skäl att giva proposition på remiss till utskott av en den 20 april i andra kammaren väckt motion, nr

Ang. förnyad stadga för rikets allmänna läroverk m. m. (Forts.)
521, om anslag för viss anordning vid undervisningen vid de allmänna läroverken m. m. Min propositionsvägran godkändes av kammaren.

Den i första kammaren likaledes den 20 april väckta motionen, varöver statsutskottet nu avgivit utlåtande, är av samma lydelse som motionen II: 521. På grund härav finner jag mig förhindrad att i detta ärende framställa proposition på annat beslut än att utlåtandet lägges till handlingarna.

Härefter anförde:

Herr Lindskog: Herr talman! Då talmannen funnit sig böra såsom en konsekvens av sin förut intagna ståndpunkt — vilken av kammaren gillats — vägra proposition på varje annat förslag än utskottsutlåtandets läggande till handlingarna, finner jag under sådana förhållanden det vara utan mening att här upptaga en realdebatt. Jag avstår således, herr talman, därifrån, samtidigt som jag betonar, att jag med bestämdhet vidhåller den ståndpunkt, som jag förut intagit med hänsyn till denna frågas konstitutionella sida. Jag finner det *betänkligt*, att talmannen på detta sätt vägrar proposition på ett av statsutskottet antaget utlåtande.

Herr Linnér: Herr talman! Då herr talmannens förfarande kommit att leda till att ett ärende, som av ständigt utskott behandlats och som kommer att behandlas av riksdagens första kammare, icke kommer under realbehandling i denna kammare, och jag för min del är övertygad, att detta förfarande både är stridande mot grundlagens ordalag och leder till situationer, som kunna bli fullständigt olösliga eller åtminstone ohållbara, har jag velat till kammarens protokoll anteckna denna min uppfattning.

Härmed var överläggningen slutad. På av herr talmannen därå framställd proposition beslöt kammaren lägga utlåtandet till handlingarna.

§ 10.

Herr *Ossbahr* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 268, med förslag till vapenkungörelse m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 540, bordlades.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 73, i anledning av väckta motioner om ändring av tullen å kaffe;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela förbud mot tillverkning av brännvin av sockerbeter under tillverkningsåret 1933/1934;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till främjande av avsättningsförhållandena för slaktdjur samt kött och fläsk ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående ordinarie anslaget till departementschefen jämte en i ämnet väckt motion;

nr 102, i anledning av väckt motion angående sänkning av arvodena för bankofullmäktige m. fl. arvodestagare;

nr 103, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst i vad rör jordbruksärenden; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående nionde huvudtitelns anslag till tryckningskostnader; samt

andra kammarens sjätte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, med förslag till ordningsstadga för riksdagens andra kammare.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Fält</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 15 juni,
› <i>Ericson</i> i Boxholm	› 3 › › › 15 ›
› <i>Hagman</i>	› 2 › › › 15 › och
› <i>Magnusson</i> i Skövde	› 2 › › › 15 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.7 e. m.

In fidem
Per Crowvall.